

A FIDZSI-SZIGETEK MADÁRVILÁGA

A Déli-Csendes-óceán szigetcsoportjai, mint egy széttöredezett, s részben elsüllyedt ősi földrész darabjai, számos ősi típusú madár fennmaradását biztosították napjainkig. A rendszerint igen kis területen élő, kihalófélben lévő fajoknak sokszor egy „tenyérnyi” esőerdő-maradvány jelenti a túlélést. Amíg sikerül fenntartani ezeket az élőhelyeket, addig e veszélyeztetett szigeti fajok megmentésében is bizhatunk

E szigetcsoportok egyike a volt angol gyarmat, a Fidzsi-szigetek is, melynek jelenlegi, 149 fajt számláló madárfaunájában számos endemikus faj található. Olyan ősi, rokonaiktól évmilliókkal ezelőtt elszakadt papagáj- és galambfajok élőhelyei ezek a szigetek, melyek a rájuk szakadt földrajzi elszigeteltségben sajátos, önálló úton fejlődtek, alakulhattak tovább.

A Fidzsi-szigetek, mint állam, 1970-ben vált függetlenné. 18000 km²-t kitevő területe 333 kisebb-nagyobb szigetből áll. Az ősi, szárazföldi madárfajok fennmaradása szempontjából legfontosabb a két legnagyobb sziget a mintegy 10000 km² kiterjedésű *Viti Levu* és a feleakkora *Vanua Levu*, melyek együttesen 86%-át teszik ki az ország összes szárazföldi területének. A lakosság jóvoltából mindkét szigeten máig megmaradhattak az esőerdők. Az egykori, mintegy 8200 km²-nyi erdőterület több mint egynegyedét védetté nyilvánították, de emellett további 36%-át is tilos kitermelni. Ezen erdők megőrzése tette lehe-

darat, s talán ezért is véljük ennyire ritkának. Bízhatunk benne, hogy a Taveuni szigetén létrehozott erdőrezervátum biztosítja majd fennmaradását. A másik két kisebb faj egymást váltja Fidzsi különféle szigetcsoportjain. A **remetelóri** (*Phigys solitarius*) nagy elterjedésű, míg rokona, a **kékfejű lóri** (*Vini australis*) csak azon a kisebb szigetcsoporton él, ahonnan a másik hiányzik. Ez utóbbi, bár itt úgynevezett kisterületű faj, nem endemikus, hiszen a *Tonga*- és a *Számoa*-szigetcsoporton is megtalálható.

Egy kihaltnak vélt és 1984-ben újralfedezett, bár nyilvánvalóan továbbra is rendkívül ritka, „csövesorrú” tengeri madárnak is otthona ez a szigetország. Ez a faj a csupán *Ngau* szigetén található, sötét tollazatú **fidzsi hojsza** (*Pterodroma macgillivray*), melyet újralfedezése óta alig tíz esetben észleltek.

tővé, hogy a Fidzsi-szigeteken számos szárazföldi endemikus madárfaj napjainkig fennmaradjon. Bár a *BirdLife International* az eddigi élőhelyvesztéséget elég súlyosnak, s a madarak helyzetét már kritikusnak tartja, többek nézete szerint a Fidzsi-szigetek őshonos madárfaunájának megmentésére és fenntartására még megvan a remény.

Pillantsunk bele ebbe a titokzatos, kevesek által ismert madárvilágba! A szigeteken képviselt 43 családból különösen kiemelkedő a galambok és a papagájok csoportja. A galambokat kilenc őshonos faj képviseli, közülük négy endemikus, a papagájok hat faja közül öt úgyszintén csak itt található meg. Leghíresebb természetesen a **narancsszínű gyümölcsgalamb** (*Ptilinopus victor*), melynek hímje valóban ragyogó narancssárga tollazattal dicsekedhet, míg a tojó tollazata egyszerű zöld, rejtő színezetű. A közeli rokon **sárgafejű gyümölcsgalamb** (*Ptilinopus layardi*) a csökkenő állományú veszélyeztetett fajok közé tartozik. A nagyméretű vitézgalambokat a nagy elterjedésű **bütykös vitézgalamb** (*Ducula pacifica*) és az endemikus **barnafarkú vitézgalamb** (*Ducula latrans*) képviseli. Ezek a madarak táplálkozásukkal erősen kötődnek az élőhelyüket képező esőerdők őshonos fafajaihoz, azok terméséhez, ezért fennmaradásuk az erdő megőrzésének függvénye.

Látványos papagájok, „láthatatlan” hojszák

Három nagyobb méretű és három kistermetű papagájfaj él a szigeteken. A sajátos illatú, hosszúfarkú pézsmapapagájok teljes hossza közel 50 cm. A **sárgahasú pézsmapapagáj** (*Prosopiea personata*) erős

pézsmailatát mind a vadon élő, mind a fogságban tartott egyedeken jól érezhetjük. Hátoldaluk nagyrészt zöld színű, hasoldaluk pedig – mint azt nevük is jelzi – sárga és narancssárga. A részben fekete fej szinte maszkot képez, és álarcos megjelenést kölcsönöz e fajnak. Rokonának, a **gesztenyevörös pézsmapapagájnak** (*Prosopiea tabuensis*) gyönyörű színezetű tollazata okozta vesztét, miatta ugyanis egykor elterjedten vadásztak rá élőhelyein. Legdíszebb e három nagyobb faj között a hasoldalán kárminpiros **fénylő pézsmapapagáj** (*Prosopiea splendens*), mely az előző fajnál eredetileg kisebb elterjedésű: csupán a déli *Kadavu* szigeten élt, s onnan telepítették be már több mint száz évvel ezelőtt Viti Levu erdeibe, ahol láthatólag jól meghonosodott. A pézsmapapagájok az ismertebb papagájfajok közül az Ausztrália térségében honos **nemes papagájjal** (*Eclectus roratus*) és a **királypapagájjal** (*Alisterus scapularis*) állnak legközelebbi rokonságban.

Fidzsi legritkább papagája a három kistermetű faj közül kerül ki. A **pirostorkú lóri** (*Charmosina amabilis*), mint latin neve is jelzi, „szeretetreméltó” apró ékszer. A viszonylag hosszú farkú apró madár fő tápláléka a nektár. Viti Levu és *Taveuni* öreg fákból álló, háborítatlan esőerdeiben él. Igen nehéz észrevenni a zöld lombzatban az apró, zöld ma-

A fidzsi hojsza feltételezett fészkelőhelye valahol az esőerdőben lehet, vagyis a „szárazföldön”,

pusztulása. A macskák fenyegetik ugyanakkor az itt telelő rendkívül ritka **tahiti pólingot** (*Numenius tahitiensis*) is, ezek a madarak ugyanis evezőtollaik vedlése miatt egy időre röpképtelenné válnak itt-tartózkodásuk során.

A ragadozómadarakat kevés faj képviseli: mindössze két héja- és egy sólyomféle. Legfontosabb közülük a bennszülött **fidzsi héja** (*Accipiter rufitorques*), mely számos szigeten előfordul, s a tengerparttól kezdve a hegyi erdőig kis számban mindenütt megtalálható. A mi héjánknál jóval kisebb ragadozó táplálékában főként madarak, rovarok, rákok és kisebb hullók szerepelnek. A füves területek fölött imbolygó repüléssel vadászat a **szigeti rétihéja** (*Circus approximans*). A baglyokat két gyöngybagolyfaj

bele. Kiterjedését tekintve Taveuni harmadik a szigetvilágban. A vulkanikus eredetű sziget legmagasabb pontja az 1241 méter magas *Uhuigala*. A termékeny vulkáni talajon létrejött, fajokban gazdag esőerdőben számos csak itt élő erdei madár található. Itt bukkanhatunk rá egy különös énekesmadárra, a **vanikorói császárlégykapóra** (*Myiagra vanikorensis*) is, mely azonban nem fidzsi bennszülött, mivel Óceánia más területein is előfordul. Taveuni szigetén a bennszülött **azúrkoronás császárlégykapó** (*Myiagra azureocapilla*) is megtalálható, mely különösen áhított faj a madárturizmus résztvevői körében.

A császárlégykapók különleges és a nemzetségében is egyedülálló képviselője a **sellyemfarkú légykapó** (*Lamprolia victoriae*).

amit nagyban veszélyeztetnek a behurcolt ragadozók, mint a patkány, a kivadult házimacskák, és sajnos éppen a patkányok visszaszorítására betelepített **aranypettyes mongúz** (*Herpestes auropunctatus*) is.

A szigeteken félvadon élő és házi macskák nagy veszélyt jelentenek sok más madárra, s különösen a fészekben ülő fiókákra. Az ő számlájukra írható a **szalagosszárnyú erdeiguvat** (*Nesoclopeus poecilopterus*) ki-

képviseli. Igazi bagoly nem él ezen a sziget csoporton.

Taveuni légykapói

A *Somosomo*-szoros egy különleges szigetet választ el Vanua Levutól, Fidzsi második legnagyobb szigetétől. Ez a 42 km hosszúságú és 11 km széles, ragyogó zöld földdarab, Taveuni ma is őrzi természetes arculatát, erdeibe csupán néhány helyen vágtak

Alig 12 cm hosszú, de fekete-fehér tollazatával feltűnő jelenség. Élénk fehér farkcsíkja és feketén szegett fehér farka adja legfőbb jellegzetességét. Eredetileg az erdőszegélyek madara, de megtalálható a vágásterületeken, erdőfoltokban is, ott, ahol a közelben még öreg esőerdőket is talál. Rendszerint alacsonyan, a fák mohos tönkje körül fel-le röppenve vadászat apró ízeltlábúakból és férgéből álló zsákmányára. Vanua Levu

szigetén külön erdőrezervátumot hoztak létre számára. A légykapók között talán a legkisebb elterjedési területtel az **Ogea-szigeti császárlégykapó** (*Mayrornis versicolor*) rendelkezik, mely csupán a kis Ogea sziget mindössze 18 km²-nyi területén él. Populációja ennek ellenére egészséges, s élőhelyeinek változatlan fenntartása mellett a faj túlélése is biztosítható. A hasoldalán okkersárga, felül hamvasszürke apró madár táplálékszerző sávja feleli az erdő valamennyi szintjét, a lombkoronától a cserjeszintig, s a liánfüggönyökben is gyakran látható.

Az Indiától Új-Zélandig elterjedt, mintegy 44 fajt számláló, sajátos alkatú légykapókat, az önálló családot képviselő legyezőfarkúakat a Fidzsi-szigeteken két faj képviseli. A **csíkosbegyű legyezőfarkúnak**

nagy valószínűséggel vesztükre ki a nyílt tenger fölé. Ily módon az egyes szigeteken „rekedt” populációk a keveredés hiányában önálló utakon fejlődve jól elkülöníthető alfajokká alakulhattak. A Taveuni szigetén található alfajt vörös lágyéktollazata alapján *Sharpe*, a kor híres ornitológusa *Rhipidura verreauxi rufilateralis*-nak (=vörhenyes oldalú) nevezte el 1879-ben. A másik faj, az endémikus **fidzsi legyezőfarkú** (*Rhipidura personata*) kizárólag a déli Kadavu és *Ono* szigeteken él.

Az ausztrálázsiai térségre annyira jellemző, fajokban gazdag családot, a **mézevő-féléket** (*Meliphagidae*) Fidzsin öt faj képviseli, közülük négy endemikus. Taveuni szigetén a nagy elterjedésű, azaz Tongán és a Számoa szigeteken is megtalálható **pikke-**

Fidzsi-szigeteken található. A **halványcsőrű papagájamandina** (*Erythrura kleinschmidti*) a világon egyedül Viti Levu szigetén él. A nemzetközi védelmi besorolás a ritka fajok között tartja számon. Valószínűleg sohasem élt népes populációkban. Ez a faj is az eredeti erdők lakója, de alkalmazkodóképességét bizonyítja, hogy másodlagos erdőkben, sőt kókuszültetvényeken is megtelepszik. Szokatlanul erős csőre halványrózsaszín, tollazata túlnyomórészt zöld, fejeteteje viszont kék, farkcsíkja piros, rövid farka pedig fekete. Rokonaitól eltérően nem társas, inkább magányosan vagy párosával keresgéli táplálékát, de csatlakozik az erdőt járó vegyes táplálkozó madárközösségekhez is. A **fidzsi papagájamandina** (*Erythrura*

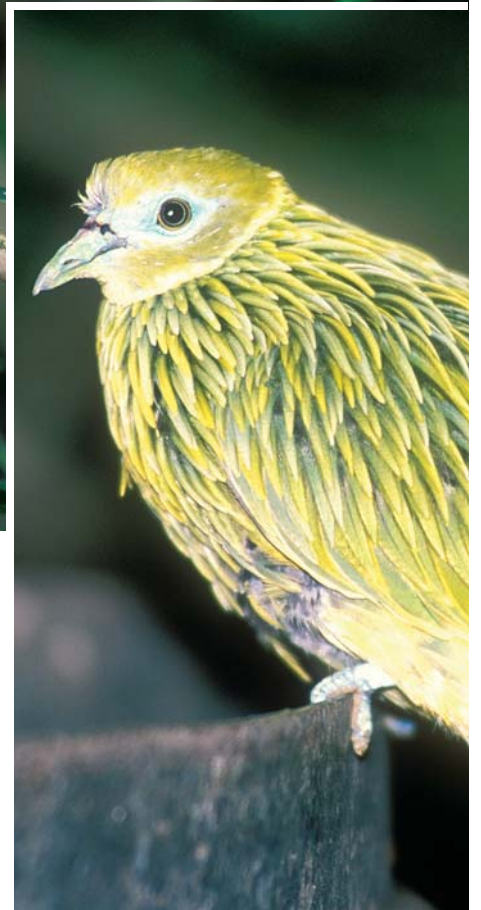

(*Rhipidura verreauxi*) e kis szigetcsoporton három alfaja fordul elő. E változékonyság könnyen magyarázható, ha figyelembe vesszük, hogy ezek a viszonylag apró testű, csapatoll madarak rövid, lekerekített szárnyaikkal, ugyanakkor aránytalanul nagy felületű „legyezőfarkukkal” nem vállalkozhatnak a szigeteket elválasztó tengerszorosok átrepülésére, hiszen a legkisebb szél is elragadhatja őket, s másfelé viszi,

lyesfejű mézevő (*Foulehaio carunculata*) kerülhet távcsövünk elé. Ez a virágzó fákat látogató, főként nektárral táplálkozó madár nemcsak az erdőszéleken, hanem a falvak kertjeiben is fellelhető.

A remény hal meg utoljára

A **díszpintyfélék** (*Estrildidae*) családjához tartozó népszerű papagájamandinák közül két faj él itt. Mindkettő endemikus, csak a

pealii) ugyancsak zöld tollazatát a fej és a fark élénk piros színezete díszíti; az előzőtől eltérően több szigeten is előfordul. Mindenképp meg kell említeni a sajátos életmódú **rigóposzátát** (*Trichocichla rufa*), melyet közel száz évig kihaltak vélték. A legnagyobb szigeten Viti Levun azonban 1967-ben újrafelfedezték, majd 1974-ben Vanua Levu ritkán járt erdős hegyvidékén is megtalálták, sőt, a sziget nyugati részéről 1976-ban új alfaját is leírták. Ez a poszáta, mint magyar neve is jelzi, rigószerű, erős lábakkal rendelkezik, az erdő talaján él, s ott rigó módjára az avarból szerzi kisebb gerinctelen állatokból álló táplálékát. Természetesen ez is bennszülött faj, s csak hegyvidék 800 m-nél magasabban fekvő övezetében található meg.

A Fidzsi-szigetek avifaunája nem túl nagy számú, összességében mindössze 149 fajt tartalmaz, s közöttük jelentős a betelepített, nem őshonos fajok száma is. (A 27 endemikus fajjal szemben 11 a betelepítettek száma.) A maradék olyan őshonos fajokból áll, melyek Óceánia más szigetcsoportjaiban is megtalálhatók, sőt

egysek más kontinenseken is. A hazai madárfaunánkkal is vannak közös fajok, összesen 24. Ilyenek a tíz közös partimadár-faj mellett a „világpolgár” gyöngybagoly (*Tyto alba*) és a vándorsólyom (*Falco peregrinus*), de ritkaságként a nagy kócsag (*Ardea alba*) és a batla (*Plegadis falcinellus*) is elvetődik a szigetekre.

A 11 betelepített fajt nem számítva, a 43 fidzsi madárcsaládból tulajdonképpen csak 38 a természetes előfordulása, öt csupán azért szerepel a névjegyzékben, mert képviselőit meghonosították. A legszembetűnőbb betelepített fajok a lépten nyomon látható kínai gerle (*Streptopelia chinensis*), a csapatosan mozgó pásztormejnő (*Acridotheres tristis*) és a dzsungelmajna (*Acridotheres fuscus*), a kaffer bülbül (*Pycnonotus cafer*), egyes szigeteken a közönséges bagolyfecske (*Podargus strigoides*), vagy az Ausztráliából behozott fuvolázómadár (*Gymnorhina tibicen*). Feltehetően vadászati célból hozták be a vadpulykát (*Meleagris gallopavo*) és a bankivatyúkot (*Gallus gallus*) is. Az idegen fajok betelepítése természetvédelmi szempont-

Buzás Balázs felvételei

ból természetesen nem kedvező, mint láthatjuk ezt Új-Zéland példáján, hiszen versenytársai lehetnek az őshonos fajoknak, s háttérbe szorítják azokat.

Mindezek mellett a Fidzsi-szigeteken még kellő kiterjedésben maradtak meg a természetes élőhelyek, s ha ezek védelméről nemzetközi összefogással és támogatással kellőképpen gondoskodunk, reményünk lehet, hogy a 26 csak itt található, endemikus faj a többi őshonos madárral együtt fennmaradhat a jövő generáció számára.

Dr. Bankovics Attila

Buzás Balázs további Fidzsi fotói a www.balazsbuzas.com lapon láthatók